

OKRUHY PRO STÁTNÍ ZÁVĚREČNOU ZKOUŠKU OBECNÁ LINGVISTIKA A TEORIE KOMUNIKACE

Mgr. navazující jednooborové studium

(pro studenty, kteří zahájili studium v akademickém roce 2014/2015)

- 1. Vývoj lingvistiky v 19. století a v první polovině 20. století.** Významné osobnosti a díla historicko-srovnávací lingvistiky, metoda popisu jazyka historicko-srovnávací lingvistiky. Významné osobnosti a díla strukturalismu, strukturální škola americká, ženevská, kodaňská a pražská. Metody popisu jazykového systému strukturní lingvistiky.
- 2. Vývoj lingvistiky v druhé polovině 20. století.** Vývoj lingvistiky v návaznosti na teorii informace a teorii komunikace, komunikační obrat v lingvistice. Základní rámec vývoje pomezích lingvistických disciplín. Rozvoj lingvistického popisu komunikace a textu.
- 3. Vztah lingvistiky a humanitních a přírodních věd.** Úloha obecné lingvistiky v interdisciplinárním výzkumu. Základní otázky, problémy, metody a zjištění matematické a kvantitativní lingvistiky, psycholingvistiky, sociolingvistiky, kognitivní lingvistiky, sémiotiky, filozofie jazyka apod.
- 4. Možnosti zkoumání a popisu jazykového systému.** Základní přístupy k popisu fonologického, morfologického, lexikálního, syntaktického a textového plánu. Vztahy jazykových plánů a principy jejich výstavby. Přístupy k popisu jazyka a struktury textu historicko-srovnávací lingvistiky, strukturalismu, generativismu, pomezích lingvistických disciplín, experimentální přístupy k popisu jazyka a textu.
- 5. Vztah strukturního a generativního popisu.** Základní principy strukturního popisu jazyka. Deduktivní přístup, postup dělení textu, komutační test, varianty a invarianty, katalýza, synkretismus. Empirický princip při tvorbě gramatiky. Vztah pravděpodobnostního vymezení jazyka (Markovův proces), popisu frázové struktury a popisu na základě jádrových vět a transformačních pravidel.
- 6. Konstrukce gramatiky ze sémantické báze.** Rozdíl mezi tvorbou gramatiky od výrazu a od obsahu. Slovo tvorné, nepredikační a predikační způsoby vyjádření. Vztahy sémantické, pragmatické a syntaktické dimenze v přístupu k tvorbě gramatiky ze sémantické báze. Kompetence gramatických prostředků k vyjádření sémantických a pragmatických obsahů a k účasti na výstavbě textu.
- 7. Kvantitativně lingvistické metriky textu využívané k analýze textu.** Základní metriky využívané k analýze textu: frekvence, TTR, H-bod, tematická koncentrace, aktivita a deskriptivita textu, hapax legomena, Zipfův zákon, Menzerath-Altmannův zákon, lambda atd. Tvorba gramatiky na základě n-Gramové analýzy a tvorby sítí.

8. **Základní přístupy k analýze dat na základě kvantitativních metrik textu.** Principy zpracování vzorku a velikost vzorku. Komparace blízkosti textu na základě vybraných metrik textu, clusterování textů, využití grafů, MDS, dendrogramů, sítí atd. k analýze textů a obecně dat. Clusterování textů na základě příslušnosti k jazyku, autorovi, stylu atd. Základní principy kryptoanalýzy na základě jazykových charakteristik. Analýza textualizovaných objektů. Analýza dat genetických bank.
9. **Sémiotický popis jazyka a znaku.** Výraz, obsah, substance a forma, využití těchto konceptů při popisu znaku, popis znaků a jejich vztahů ke kódu v případě překladu, ostenze, transkripce, kopírování, pojmenování apod.; umwelt / purport, konotace a denotace; intencionalita sémiózy, koncept subjektu sémiózy, vztah sémiotiky a teorie komunikace.
10. **Principy výstavby kódu a podoba jazykového znaku.** Vlastnosti kódů a znaků: vztah fyzického a sémiotického, arbitrárnost, linearita a delimitace znaku; ekonomičnost struktury kódu (dvojí artikule, homonymie, analogie atd.), ekonomické využitých výrazových prostředků (informační, recepční, produkční atd.). Primární a sekundární kódy, podmínka komplexního kódu, vlastnosti a využití sekundárních kódů.
11. **Komplexní analýza komunikačního procesu a textu.** Text a jeho vlastnosti, typologie textů, koreferenční vztahy, gramatické konektory a jejich klasifikace, slovosled české věty, deiktické prostředky, soulad a interference různých typů segmentací textů, charakteristika problémů při segmentování textu.
12. **Kritická analýza diskurzu.** Diskurz v českém lingvistickém prostředí, analýza diskurzu versus KAD, základní otázky KAD, různé metody a přístupy (obsahová analýza, kvantitativní analýza, korpusová analýza atd.), stěžejní osobnosti KAD, příklad kritické analýzy mediálního diskurzu.
13. **Základní pojmy teorie informace.** Informace, redundance, entropie, pravděpodobnost, přenos signálu, druhy kódů, typy kódování, Bayesův teorém, umělá neuronová síť.
14. **Vztah teorie informace a obecné lingvistiky.** Kvantitativní lingvistiky, generativní gramatiky, psycholingvistiky, kognitivní lingvistiky, sémiotiky, biosémiotiky, umělé inteligence.
15. **Základní pojmy empirického výzkumu.** Hypotéza, experiment a jeho typy, výzkumné postupy, stavba vzorku, sběr dat, lingvistický experiment. Základy statistiky. Typy hypotéz, typy proměnných, statistická rozdělení, parametry správnosti matematického modelu.
16. **Komunikace.** Komunikátor, komunikant, komunikát. Verbální a neverbální komunikace. Komunikační situace, proces, událost, kontext, role, vztahy. Denotace, konotace. Koheze, koherence. Funkce jazyka. Metakomunikace. Pragmatické aspekty komunikačního procesu.
17. **Teorie komunikace a informace.** Modely teorie komunikace. Informace, kódování a dekodování, sémantická a syntaktická role informace, kanál, šum. Entropie, bit, redundance. Markovův proces.
18. **Postavení kvantitativní lingvistiky jako vědní disciplíny.** Matematická, kvantitativní, statistická, algebraická, počítačová lingvistika. Stručné dějiny kvantitativně lingvistického myšlení, příklon k používání kvantitativních metod v lingvistickém výzkumu. Stručný nástin a přehled nástrojů a metod kvantitativní lingvistiky. Význam využívání kvantitativních metod v lingvistice.
19. **Kvantitativně lingvistický experiment.** Metodologie kvantitativně lingvistického experimentu, popis jednotlivých kroků. Hypotéza, formulace, typy. Typy proměnných. Stanovení jednotek. Statistická verifikace experimentu. Populace a vzorek. Kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu.

- 20. Základní pojmy filozofie vědy.** Struktura vědeckých teorií (syntaktické a sémantické pojetí), vědecké vysvětlení (D-N model a další varianty), testování vědeckých teorií (různé varianty a problém demarkace vědy a pseudovědy), vývoj vědeckých teorií (kumulativismus a antikumulativismus).
- 21. Filozofie lingvistiky.** Srovnání různých typů lingvistických teorií (např. lingvistický strukturalismus a kvantitativní lingvistika), modely vysvětlení v lingvistice (např. systémové, teleologické, funkcionální), testování lingvistických hypotéz (např. psycholingvistika, kognitivní lingvistika).